

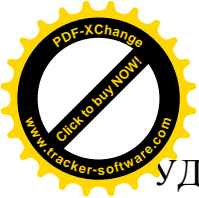

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПАВЛА ТИЧИНИ**

ЛЮДИНА В СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ

Навчально-методичний посібник

УМАНЬ 2016

УДК 364
ББК 60.9
С 40

Рецензенти:

Н. М. Коляда доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

О. М. Шевчук кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 6 від 14 січня 2016 року).

Людина в сучасному соціумі: Навчальний посібник // Уклад.: В. П. Ісаченко. Умань : ФОП Жовтий, 2016. – 210 с.

У навчальному посібнику відображено найбільш актуальні питання теорії і практики соціальної взаємодії та її основні поняття такі як „соціум”, „суспільство”, „особистість”, „індивід”, „культура”, „екологія”, „етикет”. Навчальний посібник надає необхідні знань щодо поведінки в діловій сфері, мистецтвом організації побуту, вмінням створити позитивну атмосферу в стосунках з іншими людьми тощо. Ознайомлює із різними соціальними ролями людей, з елементарними соціальними та морально-етичними нормами міжособистісних взаємин; уміння дотримуватись їх під час спілкування. Здатність взаємодіяти з людьми, які її оточують: узгоджувати свої дії, поведінку з іншими; усвідомлювати своє місце в соціальному середовищі; позитивно сприймати себе. Вміння співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях

Навчальний посібник з курсу укладено відповідно до вимог кредитно-трансферної системи навчання. Він включає програму курсу, теоретичний матеріал, завдання до практичних занять та самостійної роботи, вимоги до написання індивідуального навчально-дослідного завдання з курсу (ІНДЗ), список рекомендованих джерел та термінологічний словник.

Для студентів напрямів підготовки (спеціальностей) «Соціальна робота», «Соціальна педагогіка».

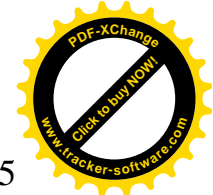
УДК 364
ББК 60.9

© В. П. Ісаченко. 2016

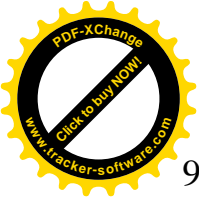

З М І С Т

Передмова.....	5
Розділ 1. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
1.1. Опис навчальної дисципліни	7
1.2. Програма навчальної дисципліни	9
1.3. Структура навчальної дисципліни	11
1.4. Теми практичних занять	12
1.5. Навчальний проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання)	12
Розділ 2. Соціальне оточення – основа життєдіяльності людини	13
2.1. Людина у сучасному суспільстві	13
2.2. Основні цілі та завдання курсу.	13
2.3. Феномен людини. Теорії походження.	17
2.4. Людина як біологічна та соціальна істота.	24
2.5. Суспільство як об'єкт соціально-політичних перетворень.	28
Розділ 3. Людина як суб'єкт соціально-виховного процесу	36
3.1. Людина: індивід, індивідуальність, особистість.	36
3.2. Особистість у сучасному суспільстві.	36
2.3. Соціально-психологічний підхід до розуміння особистості.	40
3.4. Особистість як соціально-психологічний феномен.	52
3.5. Особистість і суспільство.	85
Розділ 4. Соціальні групи як інститути соціалізації особистості, та роль і місце в них індивіда.	96
4.1. Індивід у соціальних структурах суспільства.	96
4.2. Соціальні інститути суспільства і соціальні організації	98
4.3. Інститут сім'ї в соціальній структурі суспільства. Сімейне виховання в різні періоди розвитку суспільства.	102
Розділ 5. Розвиток дитини в соціумі	107
5.1. Поняття про розвиток дитини. Розвивальне середовище як педагогічна категорія.	107
5.2. Біологічні чинники, їх вплив на розвиток дитини.	107
5.3. Соціальні чинники, їх вплив на розвиток дитини.	108
5.4. Вплив середовища на розвиток дитини.	111
Розділ 6. Соціальні проблеми сучасного суспільства	112
6.1. Соціальні проблеми молоді в Україні.	113
6.2. Хвороби ХХІ ст. (різного роду узалежнення).	115

6.3.	Злочинність як проблема суспільства.	115
6.4.	Фобії як сучасна проблема у суспільстві.	117
6.5.	Сирітство як сучасна проблема суспільства.	119
6.6.	Статева деморалізація неповнолітніх як проблема сучасного суспільства.	121
6.7.	Демографічна проблема сучасного суспільства.	126
Розділ 7.	Екологічна культура в професії соціального педагога	129
7.1.	Поняття «екологічна культура».	134
7.2.	Сучасний екологічний стан в Україні.	136
7.3.	Екологічна культура і екологічне виховання.	138
7.4.	Поняття «здоров'я» та його складових.	141
7.5.	Основи раціонального харчування. Мистецтво організації побуту.	144
Розділ 8.	Особистісний розвиток в процесі міжособистісної комунікації	146
8.1.	Міжособистісна комунікація та її особливості. Вербальна і невербальна комунікація.	146
8.2.	Бар'єри спілкування.	151
8.3.	Культура спілкування особистості в сучасному суспільстві.	154
8.4.	Культура телефонного діалогу.	156
8.5.	Правила ввічливості у громадських місцях.	163
8.6.	Комунікативні особливості діяльності соціального педагога.	166
Розділ 9.	Професійне становлення особистості як необхідна умова прогресивного розвитку суспільства	169
9.1.	Поняття «професійне становлення особистості» у сучасному суспільстві.	164
9.2.	2. Професійна реалізація особистості в сучасних умовах.	166
9.3.	3. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи	178
9.4.	4. Особливості професійного становлення практичних психологів	181

9.5.	5. Історія виникнення професії	190
Розділ 10.	Основи правового статусу людини і громадянина	190
10.1.	1. Сучасна концепція прав людини та її відображення в Конституції України.	191
10.2.	2. Громадянство України.	193
10.3.	3. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.	194
10.4.	4. Гарантії прав і свобод людини і громадянина	196
Розділ 11.	Саморозвиток та самореалізація особистості як передумова розвитку суспільства	197
11.1	Поняття «саморозвитоку» та «самореалізації» особистості.	197
11.2.	Успішна навчальна діяльність як рушійна сила розвитку суспільних процесів.	198
11.3.	Суспільно важливі особистісні якості індивіда.	199
11.4.	Саморозвиток та самореалізація у професійній сфері.	200
11.5.	Уникнення та подолання стресових ситуацій у сучасному соціумі.	201
Розділ 12.	Методичні рекомендації до практичних занять та завдання для самостійної роботи студентів	202
Розділ 13.	Питання та завдання для повторення курсу.....	203
	Термінологічний словник.....	
	Список використаних джерел.....	205

ПЕРЕДМОВА

Стратегічними завданнями професійної підготовки спеціаліста будь-якого профілю насамперед має бути формування екологічної культури. У майбутньому під час розв'язання екологічних проблем провідну роль відіграватимуть професійно підготовлені спеціалісти, тому формування у студентів вищих навчальних закладів екологічної культури, свідомого ставлення до довкілля має загальнодержавне значення.

Знання екологічних норм, закономірностей розвитку природи, ознайомлення із загадковим світом тварин, рослин, з особливостями їх поведінки, проблемами, які виникають в їх житті, часто з вини людини, дадуть можливість кожному відчувати особисту відповідальність за майбутнє природи.

Метою курсу „Людина в сучасному соціумі” є ознайомлення студентів з такими поняттями як „соціум”, „суспільство”, „особистість”, „індивід”, „культура”, „екологія”, „етикет”; надання необхідних знань щодо поведінки в діловій сфері, мистецтвом організації побуту, вмінням створити позитивну атмосферу в стосунках з іншими людьми тощо.

Одним із аспектів діяльності соціального педагога є формування та розвиток екологічної культури особистості. Адже з культурою ми пов'язуємо певні способи організації й розвитку людської життєдіяльності, представленої у продуктах матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм та настанов, у духовних цінностях, у ставленні людини до природи, дому, до інших та самої себе.

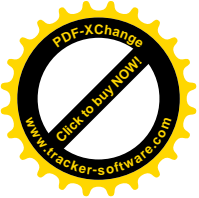
Курс „Людина в сучасному соціумі” допоможе майбутнім соціальним педагогам усвідомити, сформувати та впровадити свої технології соціально-екологічного, морально-етичного, духовного виховання.

РОЗДІЛ І. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2,5	Галузь знань <u>0101 Педагогічна освіта</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки <u>6.010106 Соціальна педагогіка</u> (шифр і назва)		
Модулів – 2 (1+ІНДЗ)	Спеціалізація: <u>Практична психологія</u> <u>Організація соціально-виховної діяльності в позашкільних заходах та оздоровчих таборах</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – <u>реферат</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 162		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 11	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		34 год.	10 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		54 год.	72 год.
		Індивідуальні завдання:	
		54 год.	72 год.
		Вид контролю:	
	екз.	екз.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни **„Людина в сучасному соціумі”** є ознайомлення студентів з такими поняттями як „соціум”, „суспільство”, „особистість”, „індивід”, „культура”, „екологія”, „етикет”; надання необхідних знань щодо поведінки в діловій сфері, мистецтвом організації побуту, вмінням створити позитивну атмосферу в стосунках з іншими людьми тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни **„Людина в сучасному соціумі”** є сформулювати розуміння важливості етичних принципів та норм для культурного розвитку особистості, допомогти соціальним педагогам усвідомити та упроваджувати свої технології соціально-екологічного, морально-естетичного, духовного виховання людини; розвивати вміння будувати ділові стосунки зі спеціалістами різних рівнів; навчити регулювати власну поведінку в різноманітних життєвих ситуаціях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості екологічних норм, закономірностей розвитку природи, ознайомлення із світом тварин, рослин, з особливостями їх поведінки, проблемами;

- правила мовленнєвого етикету, знайомства з людиною, ввічливості у громадських місцях, телефонної розмови, поведінки за столом тощо.

вміти:

- правильно спілкуватися з оточуючими;
- знайомитися з людьми;
- правильно говорити по телефону;
- правильно поводити себе за столом;
- зустрічати і проводити гостей;
- робити подарунки у тих чи інших ситуаціях;
- дарувати та приймати подарунки тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Змістовий модуль 1

Соціальне оточення – основа життєдіяльності людини

Тема 1. Соціум як життєвий світ людини

Основні цілі та завдання курсу. Людина, індивід, індивідуальність, особа. Людське суспільство. Особистість у сучасному суспільстві. Індивід у соціальних структурах. Проблеми особистості у сучасній науці. Соціальні норми. Цінності. Ціннісні орієнтації. Соціально-історична спільнота. Етнос. Нація. Класи. Соціальна група. Соціальна адаптація.

Тема 2. Поняття про екологічну культуру особистості

Поняття культура, екологічна культура та екокультура особистості. Екологія і громадянська зрілість. Людина й середовище, яке її оточує. Поведінка людини в цьому середовищі. Соціальний педагог і екологічна культура особистості. Особливості екологічного виховання в соціально-педагогічній діяльності. Взаємозв'язок людини і природи та їх гармонійна взаємодія. Вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я людини. Поняття соціального здоров'я.

Тема 3. Морально-етичні норми поведінки людини

Історія етикету, походження і розвиток. Хороші манери. Ввічливість, тактовність і чуйність. Скромність. Духовність і принципи моралі. Основи доброго виховання. Виховання доброти. Роль природи у вихованні почуттів і смаку. Патріотичне та естетичне виховання.

Тема 4. Мистецтво та культура спілкування

Різноманітні форми спілкування між людьми, культура спілкування. Стили спілкування. Мистецтво слухати. Телефонна розмова. Особиста бесіда. Цікавий співрозмовник. Привітання та знайомство. Добрі манери дітям. Етикет для юних джентльменів. Етикет для дівчат. Поведінка на вулиці, у громадському транспорті. Поведінка в театрах і концертних залах.

Змістовий модуль 2

Етикет у нашому житті

Тема 1. Міжнародний етикет

Історична генеза деяких правил і норм поведінки людини у різних народів і в різні часи. Сучасні норми етикету в країнах Європи. Азіатські країни, особливості та специфіка манери поведінки. Етикет європейських країн. Світський етикет. Жести. Етикет у листах.

Тема 2. Ділове життя та його культура

Етикет ділової людини. Принципи ділового етикету. Прийом на роботу і співбесіда. Форма стосунків між працівниками. Поведінка керівника. Розмова по телефону на роботі. Діловий стиль, імідж. Візитна картка. Протокол.

Тема 3. Основи раціонального харчування. Мистецтво організації побуту. Азбука моди.

Раціональне харчування в житті людини. Роль вітамінів у життєдіяльності людини. Зайва вага та дієта. Складання меню. Зберігання харчових продуктів. Що і як їдять. Основні правила поведінки за столом. Сервірування столу. Офіційний прийом. Види прийомів. Визначення поняття „мода”. Історія виникнення моди. Стиль людини. „Український стиль” – продовження національних традицій. Поняття „жіночність”. Молодіжна мода. Аксесуари, косметика. Кольори та їх значення. Мода і педагог.

Тема 4. Ситуація гостинності: господар і гість. Подарунки в житті людини.

Гість у дім – радість із ним. Правила поведінки господаря. В гостях у друзів. Як приймати і відхиляти запрошення. Коли і як приходити в гості. Поведінка в гостях. Прийом гостей. Як запрошувати гостей. Зустріч гостей. Як повинен поводитися гість. Поведінка за столом. Проблема „непроханого гостя”. Подарунки – символ поваги, вдячності, добрих почуттів. Вибір і вручення

подарунків. Особливості вибору ділових подарунків. Що, коли і як дарувати.
Як приймати подарунок. Мова квітів. Квіти у подарунок. Пакування букета.
Вибір квітів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	інд.	с. р.		лекції	практичні	лабораторні	інд.	с. р.
1 семестр												
Модуль I												
Змістовий модуль I. Соціальне оточення – основа життєдіяльності людини												
Соціум як життєвий світ людини	2	2				6	10	2			8	
Практичне заняття	4		4				2		2			
Поняття про екологічну культуру особистості	4	2				6	10	2			8	
Практичне заняття	4		4				2		2			
Морально-етичні норми поведінки людини	4	2				6	10	2			8	
Практичне заняття	4		4				2		2			
Мистецтво та культура спілкування	6	4				8	10	2			8	
Практичне заняття	4		4				2		2			
Разом за змістовим модулем 1	32	10	16			26	48	8	8		32	
2 семестр												
Змістовий модуль II. Етикет у нашому житті												
Міжнародний етикет	3	2				6	8				8	
Практичне заняття	4		4				0,5		0,5			
Ділове життя та його культура	3	2				8	10				10	
Практичне заняття	4		4				0,5		0,5			
Основи раціонального харчування .Мистецтво	4	2				6	10				10	

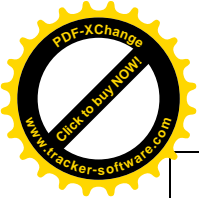
організації побуту. Азбука моди												
Практичне заняття	4		4				0, 5		0, 5			
Ситуація гостинності: господар і гість. Подарунки в житті людини	5	4				8	12					12
Практичне заняття	6		6				0, 5		0, 5			
Разом за змістовим модулем 2	33	10	18			28	42		2			40
Усього годин	65	20	34			54	90	8	10			72
<i>Модуль II. ІНДЗ</i>					54							72
Усього годин	162	20	34		54	54	162	8	10			144

Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.	з.ф.
1	Соціум як життєвий світ людини	4	1
2	Поняття про екологічну культуру особистості	4	1
3	Морально-етичні норми поведінки людини	4	1
4	Мистецтво та культура спілкування	4	1
5	Міжнародний етикет	4	1
6	Ділове життя та його культура	4	1
7	Основи раціонального харчування. Мистецтво організації побуту. Азбука моди	4	2
8	Ситуація гостинності: господар і гість. Подарунки в житті людини	6	2
	ВСЬОГО	34	10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Написати твір-роздум „Я індивідуальність”.	6	8

2	Схематично зобразити основні ознаки поняття «екокультура особистості».	6	8
3	Підібрати прислів'я і приказки (10) про культуру поведінки.	6	8
4	Скласти список якостей важливих для спілкування під назвою „Мій стиль спілкування”.	8	8
5	Знайти інформацію про форми знайомств, які існують в інших країнах.	6	8
6	Розробити рольові ігри з метою вироблення навичок ведення бесіди, телефонних розмов з клієнтом та переговорів з партнерами. Вміти проводити в групі.	8	10
7	Написати власні роздуми на тему: „Мода і педагог. Вплив його зовнішнього вигляду на вихованців”.	6	10
8	Віднайти інформацію щодо оформлення та пакування букетів у різних країнах світу.	8	12
	Разом	54	72

8. Індивідуальні завдання

I. Написання реферату. Вимоги: наявність усіх необхідних структурних одиниць, відповідне оформлення, висловлення власної думки у висновках, опрацювання не менше 5 джерел літератури, прилюдний захист основних положень.

Орієнтовна тематика рефератів

1. Людина і суспільство: основні аспекти взаємодії.
2. Природне середовище та його роль у розвитку суспільства.
3. Суспільні відносини, їх види і структура.
4. Людина і соціум.
5. Соціум як життєвий світ людини
6. Етикет – частина світової культури.
7. Світ навколо дитини – це світ природи.
8. Сучасний екологічний стан довкілля.
9. Явища і процеси в довкіллі.
10. Організм дитини та проблеми здоров'я.
11. Здоровий спосіб життя.
12. Моральні принципи у процесі спілкування.

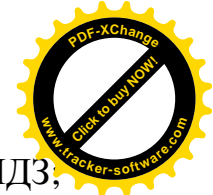

13. Особливості сприймання і розуміння людини людиною.
14. Основи психологічної корекції спілкування.
15. Спілкування з дітьми.
16. Спілкування у родині.
17. Культура спілкування і конфлікт.
18. Культура поведінки.
19. Різні нації – різні стилі.
20. Історія міжнародної ввічливості.
21. Раціональне харчування в житті людини.
22. Роль вітамінів у життєдіяльності людини.
23. Зайва вага та дієта.
24. Мистецтво організації побуту.
25. Вплив соціуму на характер спілкування людей.
26. Сімейно-побутова культура.
27. Екологічна культура особистості.
28. Мода в житті людини.
29. Стиль стосунків у дитячому колективі.
30. Подарунки в житті людини.
31. Моральність та духовність людини.
32. Особливості екологічного виховання.
33. Закоханість, прояв почуттів.
34. Молодіжна мода.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням прозірок; дискусії на визначені теми; підготовка рефератів на задані теми, інтерактивні методи навчання, розв'язування соціальних ситуацій, конспектування й аналіз праць вітчизняних та зарубіжних авторів з етикету.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання відповідей на лабораторному занятті; оцінка за ІНДЗ, підсумковий модульний тестовий контроль; оцінка за індивідуальні домашні завдання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

І семестр					ІІ семестр							
Модуль І					Модуль І					Модуль ІІ (ІНДЗ)	ПК	Сума
ЗМ 1				ПК	ЗМ 2				ПК			
T1	T2	T3	T4		T5	T6	T7	T8				
4	6	6	6	8	6	6	6	9	8	15	20	100

12. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; плани практичних занять, набір соціальних ситуацій для обговорення, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД); нормативні документи; ілюстративні матеріали.